

poc més diferent però dins d'un esquema general comparable: amb *-rb-* en lloc de *-sp-*: *birbillejar* com a igual a *bespillejar* en l'obreta de Mn. Jampy; «en se vegent tant de diners, / el nostre llinyoler s'hi trapava pas més: / de tant d'ho espisar l'ull li *birbillejava*, / i li semblava / que tot lo dinaler de la terra era aquí: / lo rei era pas son cosí!», Saisset (*Catal. d. R.*, 248); «resplendir amb tremolor», explicava Mn. Casaponce a Ruyra; i aquest l'imita amb solta: «alçàvem inquieta la vista cap a l'arbret, i tal volta hi atalaiàvem una raimada de lluers empolvorats, *birbillejant* a la llum del sol, amb una vagarosa bullícia d'ales esbalandrades» (*La Parada*, 64 = *O. C.*, 378b); *AlcM* diu que és de totes les comarques del ross. i emp., i afegeix *birbills* a Conflent per a 'espurnes'; veg. els mots de la família de *BRILLAR*, que cito en aqueix article (babiloni *birbirru* etc.).

Ara bé sembla que això ja era molt vell i que aparegui en trobadors dels Ss. XII i XIII, amb un sentit femení translàtic, una mica semblant al del fr. *sémillant*, -ante «viv, gai», fr. ant. *semillós* «remuant», però especialitzat (com sol passar en els tres quarts dels casos del fr. «la *sémillante fillette*») en l'ús femení, de vegades amb vagues insinuacions malèvols, però dites en to ben sever per aqueixos trobadors: «piéger es que gualiana / amors que *guespilba*, / cruzels, cozens e bajana, / calens, e frezilha: / quar molt tratz mal e s'afana / selui qui s'estrilha», en Marcabré.⁶

Am això evidentment ha d'anar un poema del nostre Cerverí on *g<u>ispeylla* rima amb mitja dotzena de mots ben coneguts en *-eylla* (cosseyla, desapareylla, corneylla etc.), en una espècie d'*enueg*: «Be-m platz rics croys ab pozagra / e bel solaç ses laig joc, / e c'om sa moyller no toc: / e pretz mayns franc de ciutat / que de paratge malvat, / e de donzela fermayll / que cos de dona *gispeyllan*»: 'dono més valor a un fermall que m'hagi atorgat una donzella en penyora de futures promeses, que no el cos que m'hagi lliurat una «dona *g<u>ispeyllan*»: sembla, doncs, un adjectiu postverbal d'aqueix verb *guespilbar* que usà Marcabré (o bé tallàriem *don' a guispeylla* amb subst. usat abstractament): és a dir 'dona que es dóna a tothom, massa *moguda*' (*une dame trop sémillante*).

En conclusió, doncs, hi ha un parònim de *guspira* amb variants fluctuants *besp/bosp/birb/guesp/gosp*, però terminació *-ella/-illa*, que és de creació expressiva: em sembla doncs més convincent explicar *guspira*, més tardà que *espira*, com el producte d'un compromís entre *espira* (de *SPIRARE*) i la variant *bospilla/gospilla* d'aquest altre tipus lexical sinònim.

I això amb major raó si tenim en compte que aquest tipus expressiu, i de forma fluctuant, té una extensió internacional molt més gran, i amb variants en part ja més diferents, però sempre amb el característic *-spi-* *bispla* «étincelle» a la Vall de Larboust (damunt Lixon), *Le Gascon*, § 419, p. 104; o la que trobem, sense definitió, en rima amb verbs en *-ilba*, en el *Torcimany* d'Aversó (§ 244), que no ens sabríem estar d'igualar amb el verb força sovint usat per Ruyra: «el

brodat és viu i *pipellejant*: anguilleja, *pipelleja*, saltirona ---» (*O. C.*, 45).

I, en general, tot el gros i variat grup que vaig aplegar en el *DGEC*, s. v. *CHISPA*: format pel mateix *chispa* amb *chispear*; bc. *txispiltu* 'requemarse, chamuscar', Agén *bispolo*, *vispolo* 'espurna', lomb. *falispera*, alt-it. *falispera* «chispa»; i d'altres un poc més diferents en el significat: it. *vispo* 'eixerit, bellugadís', lleon. *falispera* 'volva de neu'; o un poc més diferents per la forma, però sempre nom de la guspira, eslav *iskra*, gascó *pito* id. (*Le Gc.*, § 107), port. *faísca* id., Bierz *fallisca* 'caspa'; i amb el *guispella* de Cerverí i Marcabré: cub. *chispa*, *chispoleta* «mujer de genio alegre, coqueta, vivarach»; en fi, encara: al. mod. *wispeln*, a-al. ant. *wispalōn* 'garlar', ags. *hwisprian* 'mormolar', angl. *whisper* 'xiuxiuejar' (i per al grup del scr. *sphurana* 'llambregar', 'guspirejar' i lit. *spirti* 'tirar guitxes', veg. *ESPURNA* i Pok., *IEW*, 992). Però no caldrà ampliar-ho més, que fóra fàcil.

DERIV.: *Espirejar* [*-retjar*]: «despedir espiras; centellejar», *DFgra.*; «Ay! És morta sa fadrina / que animava tots es balls / --- / un dia... fa quinze dias, / era s'hora-baixa ja, / i una corona de roses / s'estava allà acomodant. / Ay! quan la tingué acabada / la posà damunt son cap, / i sos ulls negres y hermosos / li varen *espiretjar*», PdApenya (*JMBover*, *BiEscrBal.* II, 92.54.4); «no puc seguir parlant d'aquestes coses sense que m'*espiretgin* els ulls», M. dels S. Oliver (*L'hostal de la Bolla*, 12); «llavors la tafona sembla un monstre vivent, un formidable animal antidiluvià, del que les bigues qui s'alcen y baixen simulen les cames y antenes, l'*espiretjar* del foc y el bull de la caldera recorden el pantaix de la fera cansada y el bategar angnions del seu cor ---», JnRosselló (*Manyoc*, p. 26); *espirejant*; *espirejament*, -ejador; *espireig*. *Espireta*. *Espirotejar*. *Guspell*-, *guspill*-, *baspill*- etc., veg. supra.

Guspitar (supra). *Guspiró* (*BDC* xx, 263). *Guspirós*. *Guspirejar* [1575, OPou]: «La pala del foc --- la mordaça: forceps; *guspirejar*: scintillare; lo funeral o chimenea ---», «les esteles --- *guspirejar*: scintillo; les planetes ---», *ThPu.*, 222, 337; *DTo.*; Lacav.; i abundant en el S. XIX; «la esplendent estelada, esmortuhint ab son *guspirejar* los llums de les masies --- y'ls grills y galipaus --- assenyallavan la dolça hora del repòs ---», Pons i Massaveu, *Trascant per les Serres*, 8; i en la Cançó del Comte N'Arnau: «mos ulls com *guspirejan*», «el cavall / --- / les pedres que feria - *guspirejant*» (*JFlo.* 1870, 49). *Guspireig* [J. Carner, *Monjoies*, 1] en el grandios final d'una altra Oda a una Joia més sublim: «ell espera la veu de —Foc! / --- / i a l'encetar-se'n la paraula, / amb dring de reneç foraster, / ell cridà: —Visca Catalunya! — / Tot, gent i pati, es va desfer; / i a un batre d'ulls, abans de caure, / la Gran Invocada veié: / com una barca tota sola / però menada pels Destins, / per uns destins d'ales nacrades, / i el *guspireig* de les onades, / i els salts de joia dels dofins!» (Carner, *Mort de Companys*, 1952).

¹ En la compilació de Proverbis Aràbics (S. XIV sembla) que sol citar el *DBal.* (s. v. *guspira*); per